

SPEAK TRUTH TO POWER
MOD UTAN GRÄNSER

MÄNNISKORÄTTSFÖRSVARARE SOM FÖRÄNDRAR VÅR VÄRLD

FRANK MUGISHA

FRANK MUGISHA

UGANDA

”I SAMMA ÖGONBLICK SOM DU KOMMER UT OCH SÄGER ATT DU ÄR GAY I UGANDA BÖRJAR DISKRIMINERINGEN.”

Frank Mugisha, ©2010 Lonnie Tague

HOMOSEXUELLAS RÄTTIGHETER

Bland Ugandas 33 miljoner invånare är Frank Mugisha en av de få öppett homosexuella aktivisterna. Som talesperson för lesbiskas, homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och intersexuella individers rättigheter (hbtq) protesterar han mot den föreslagna antihomosexualitetslagen, vilken skulle innebära att homosexuella handlingar bestraffas med livstids fängelse, eller i vissa fall döden. År 2007 utsågs Frank Mugisha att leda organisationen för sexuella minoriteter i Uganda (Smug), som är en sammanslutning av hbtq-människorätsorganisationer. Till följd av hans offentliga protest har han förlorat jobb och vänner och blivit utfrusen av medlemmar i sin familj. En nära kollega på Smug, David Kato, mördades brutalt i sitt hem sedan en lokal tidning avslöjat att han var homosexuell. Utan att låta sig avskräckas av hot om våld, fortsätter Frank Mugisha att kämpa för det som Ugandas mest sårbara grupper eftersträvar. År 2011 fick Frank Mugisha Robert F. Kennedy Human Rights Award.

Jag var sex, sju år gammal när jag insåg att jag var attraherad av människor av mitt eget kön. Jag trodde jag var ensam. Det fanns alla möjliga fula namn på homosexuella. Men det folk sa passade inte in på den jag var. Jag är en god människa. Jag kunde inte berätta för någon av rädsla för att bli kallad de där fula namnen. När jag började begripa mer, såg jag hur människor relegerades från skolan på grund av rykten om att de var homosexuella. När de relegerade eleverna gick hem, hotade deras fäder att döda dem eller deras familjer att kasta ut dem ur huset. Ibland skickades eleven att bo hos sina mor- och farföräldrar i byn för att arbeta med jordbruket. Därmed var utbildningen avslutad. Min rädsla ökade.

FÖRSÖKER PASSA IN

Jag hade så många drömmar. Jag ville bli läkare eller advokat. Om jag blev utsparkad från skolan, skulle jag aldrig kunna bli det. Jag bestämde mig för att aldrig berätta för någon. Jag försökte passa in och vara som mina kamrater. Jag försökte förändra mig själv och bad till Gud. Det fungerade inte. När jag var fjorton år bestämde jag mig för att jag måste berätta för någon, eftersom jag inte kunde hålla det inne längre. Jag berättade för mina allra närmaste vänner, men jag förlorade många vänner. Ryktet spreds i skolan att jag var homosexuell. Skolans

disciplinnämnd frågade om det stämde. Jag kunde varken säga ja eller nej. Jag gick tyst därifrån och grät. De sa åt mig att hämta en förälder.

Jag berättade inte för mamma. Jag sade att skolan trodde att jag var homosexuell. Hon frågade ingenting, men hon kom till skolan och jag behövde inte vara med på mötet. Till mig sa skolan sedan att mitt uppförande varit det bästa. Jag var också prefekt, så jag var ursäktad. Det kändes bra. Nu visste de, men relegerade mig inte. Jag kunde fortsätta att berätta för folk. Jag berättade för min bror, han bara skrattade åt det. Det kändes bra. Men han höll inte tyst. Han började berätta för alla.

”JAG ÄR VAD JAG ÄR, PUNKT SLUT”

Ett år senare tog mamma med mig till en religiös ledare i Uganda, som började citera verser ur Bibeln. De hade ingenting med mig att göra. Jag önskade att någon ville berätta något som rörde det jag kände inom mig. Jag sade till mamma att jag önskade att jag var gjord av tegelsten. Ingen gör dem något ont, tegelstenar bygger bara hus. Varför har Gud inte skapat mig till något som aldrig trakasseras? Varför måste jag stå ut med allt detta? Jag tror på Gud. Jag kan recitera radbandet utantill. Jag är inte upprorisk och jag begår inga synder. Det här händer mig för att jag saknar kontroll.

Det är anledningen till att jag ansträngde mig så hårt. Jag trodde att homosexualitet kanske var en synd. En vän sa att jag kunde hamna i helvetet och jag tänkte, vad ska jag göra för att ändra på det här?

När jag började förstå att jag inte kunde ändra mig och att jag älskade min religion, bestämde jag mig för att inte lyssna på vad människor sade. Det stämde inte med vad jag kände inombords. Vid något tillfälle trodde jag att det var bönen som påverkade mig, så jag slutade be. Men det var svårt att vakna på morgonen och få religionen ur huvudet. Jag är vad jag är, punkt slut.

ATT GÖRA LITEN SKILLNAD HAR STOR BETYDELSE

Att bli aktivist var en gradvis process för mig. Varje gång jag mötte en ugandisk person vars inställning till homosexualitet jag kunde ändra, stärktes min vilja. Jag måste arbeta hårt och tala tydligt för att åstadkomma förändring. Av trettio tre miljoner ugandier kan jag kanske nå sju miljoner, så småningom femton miljoner. Och kanske kommer någon om många år att fortsätta där jag slutade. Jag har åtminstone banat väg mot större förståelse.

Bara genom att uppträda och tala klarspråk på tv i Uganda hjälper jag många att acceptera sig själva. De vet att de inte är ensamma i världen. Att det finns en röst där ute som för deras talan. Det är därifrån jag får mitt mod: jag vet att jag varje dag och varje minut av mitt liv, gör en mycket liten skillnad, men denna lilla skillnad har stor betydelse för många olika människor.

HOMOSEXUELLA UTSÄTTS FÖR KRÄNKNINGAR, HOT OCH VÅLD

För aktivister utgör ugandierna det största hotet. I samma ögonblick som du kommer ut och säger att du är gay i Uganda börjar diskrimineringen. Vänner och familj avvisar dig. Arbetsgivare sparkar dig från jobbet. Du vet aldrig vem som kommer

att trakassera dig, mobba dig, attackera dig på gatan, eller till och med arrestera dig. Jag kan inte gå och handla. Jag vet inte om det är säkert att åka kollektivt. Innan jag går hemifrån måste jag bedöma – kommer jag att vara säker? Ska jag gå ut eller stanna hemma? Varje dag ringer någon och säger att en vän har gripits, misshandlats eller kastats ut ur sitt hus för att han är gay.

Många homosexuella i Uganda har gripits och torterats medan de suttit i fängelse. Människor har blivit slagna på gatan. Bybor har brutit sig in i hus hos misstänkta homosexuella och slagit eller fängslat dem och berättat för myndigheterna att de är homosexuella. Lesbiska flickor våldtas av sina egna släktingar. Familjen ber en farbror våldta flickan och lära henne att vara kvinna. Flickan våldtas nästan varje kväll. Några flickor måste lämna sina familjer eftersom de inte kan bo där längre. De flyr, kanske mitt i natten, och körs iväg ut på gatorna mot ingenstans.

Homosexuella män som söker sig till hälso- och sjukvården diskrimineras. Jag förlorade en vän som hade hiv. Han dog på sjukhus. Anledningen till att han dog var att han inte vågade berätta för läkarna att han var homosexuell. Om han sagt det till läkarna hade de lämnat honom ensam och vägrat prata med honom. Om han berättat det för sin familj, hade de låtit bli att hjälpa honom. Han var ensam på sjukhuset, så jag pratade med läkarna för att de skulle ge honom rätt medicinering. Men reaktionen var inte bra. De föste ner honom ur sängen på golvet. Om det inte varit för rädslan och stigma hade han inte dött.

ATT SYNLI GGÖRA PROBLEMEN OCH BERÄTTA SANNINGEN

En av anledningarna till att vi ägnar oss åt aktivism och att synliggöra problemet, är för att försöka hindra medierna från att utlämna människor. Om medierna vill se våra ansikten är vi här. Vi ska visa våra ansikten och berätta sanningen om vår sexualitet. Men sluta lämna ut människor som inte är redo att komma ut. Kvällstidningen *Red Pepper* började namnge människor och uppge deras adresser och arbetsplatser. Men det värsta var en ugandisk tabloid som heter *Rolling Stone* som publicerade namn och foton med rubriker om att homosexuella måste dödas. När artikeln kom ut, blev nästan alla som fanns med i tidningen trakasserade. Vi var tvungna att stoppa det. Vi bönade och bad medierna att respektera människor, men de vägrade. Så vi tog dem till domstol. Lyckligtvis beslutade domstolen att det är ett intrång i privatlivet att publicera namn på personer som misstänks vara homosexuella. *Rolling Stone* publicerar fortfarande artiklar fyllda av felaktig information, men de kan inte publicera namn och bilder längre.

BERÄTTELSENA GER DRIVKRAFT

Min kollega David Kato mördades sedan hans bild publicerats i tidningen. Han mördades i sitt hem i sin egen säng på natten. Ingen vet vem som gjorde det eller varför. Jag tänker på honom hela tiden. David sa en gång att han inte skulle kunna leva om han inte ägnade sig åt aktivism. Inte heller jag vet om jag skulle kunna leva om jag inte ägnade mig åt aktivism. Jag ställs inför en massa utmaningar, och alla dessa bilder kommer tillbaka till mig. Jag drivs av bilderna och av berättelserna om de människor jag träffat. Jag vill se en förändring inom de närmaste timmarna.

TILL LÄRAREN

FN:S ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

Artikel 1: Rätten till jämlikhet

Artikel 2: Frihet från diskriminering

Artikel 3: Rätt till liv, frihet och personlig säkerhet

Artikel 16: Rätt till äktenskap och familj

ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

- Varför är homosexualitet fortfarande så hotfullt på många platser på jorden?
- Vilken ställning och vilka rättigheter har sexualitet i vårt samhälle?
- I Sverige har synen på sexualitet gradvis liberaliserats, hur har det gått till? Går det att exportera våra erfarenheter till andra länder?

INNEHÅLLSMÅL

Genom att arbeta med övningarna ges eleven möjlighet att:

- Resonera kring ord och begrepp som har med mänskliga rättigheter att göra
- Lära om sexuella minoriteters ställning i världen

CENTRALA ORD OCH BEGREPP

- Homosexuell
- Bisexuell
- Transsexuell
- Hbtq

ELEVAKTIVITETER

VAD KAN MAN VÄLJA?

Låt eleverna reflektera kring dessa frågor enskilt och lyft dem sedan i gruppen. Ta de tre frågorna separat

- 1 Vad kan man välja i livet?
- 2 Vad kan man inte välja i livet?
- 3 Kan man välja sin sexualitet?

TABU ELLER VAD?

Diskutera:

- Varför väcker sexualitet så starka känslor hos många, hur kan de hata trots att de aldrig träffat någon homosexuell?

VAD HANDLAR BERÄTTELSEN OM?

Läs Franks berättelse och reflektera kring följande frågor med pennan i handen:

- Hur tacklade Frank sin sexualitet under uppväxten? Varför gjorde han så?
- Hur reagerade omgivningen när han berättade?
- Varför har han valt att bli en försvarare av mänskliga rättigheter och öppet arbeta för homosexuellas rättigheter?

Diskutera i grupp:

- Presentera era tankar utifrån frågorna och resonera kring detta.

Analysera:

- Använd analysmodellen på sidan 9 för att analysera homosexuellas situation i Uganda. Var ligger ansvaret och hur kan man få till stånd en förändring?

SEXUALITET OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Synen på sexualitet är mycket laddad och i många fall kopplad till en religiös tro, eller i alla fall en tolkning av en religiös övertygelse. På grund av detta är det inte lätt att få igenom bestämmelser kring detta på internationell nivå.

Undersök:

- Vilken ställning har rätten till sin egen sexualitet i de mänskliga rättigheterna?
- Finns det andra resolutioner, deklARATIONER eller liknande som FN tagit fram i detta ämne?
- Hur ser EU:s hållning ut i frågan?
- Hur ser den svenska lagstiftningen ut? Är sexualitet en grupp som omfattas av hets mot folkgrupp?

Gå vidare:

- Gör en historisk genomgång över de sexuella minoriteternas ställning i Sverige. Hur har utvecklingen av lika sexuella rättigheter sett ut. Var har motståndet funnits? Var finns det idag?

HATBROTT

I Sverige kan straffet för vissa brott bli högre om det bedöms vara ett hatbrott.

Undersök:

- Vad är hatbrott?
- Vilka typer av brott räknas in här?
- Hur många har dömts för hatbrott sedan lagen kom?
- Hur påverkar det straffet om det är ett hatbrott?
- Varför finns denna lagstiftning?

Redovisa:

- Reflektera kring svaren på frågorna i helklass.

Gå vidare:

- Det har framkommit en del kritik kring hur hatbrott används i rättsväsendet. Ta reda på mer kring vad den kritiken går ut på genom att leta information på webben.

VARFÖR DÄR MEN INTE HÄR?

I vissa länder har man kommit långt då det gäller rätten till sin egen sexualitet. Ett av de länderna är Sverige. I andra länder har man inte kommit någon vart. Vad är det då som avgör detta?

Undersök:

- Jämför några av de länder som kan anses ha kommit långt vad gäller homosexuellas rättigheter med några av de länder där det saknas rättigheter. Vad är det som i första hand gör att ett land inte accepterar homosexualitet utan istället förföljer homosexuella? Argumentera utifrån din undersökning.

UGANDA

Börja med att hitta Uganda på en karta.

Lär mer om homosexuellas situation genom följande två videofilmer:

1 www.youtube.com/watch?v=8-HfARzLWYk&feature=BFa&list=ULjLvHqogIOLY

2 www.youtube.com/watch?v=jLvHqogIOLY&list=UL8-HfARzLWYk

- Reflektera kring homosexuellas situation i landet utifrån filmen
- Vad måste ske i landet för att situationen ska förändras
- Undersök kommentarsfältet under filmerna. Vilka åsikter dominerar där? Vilka slutsatser drar du av detta?

Gå vidare:

Ta reda på mer om Uganda genom att undersöka:

- Historia
- Kultur
- Religion
- Politisk situation

ARBETA VIDARE

Film — *Boy's don't cry*

Filmen behandlar transsexualitet. Till filmen finns en handledning på Svenska filminstitutets webbplats: www.sfi.se/sv/filmiskolan

RFSL

RFSL verkar för att homosexuella, bisexuella och transpersoner ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som alla andra.

www.rfsl.se

Mod utan gränser – människorättsförsvarare som förändrar vår värld

Originalalets titel: *Speak Truth To Power – Human Rights Defenders Who Are Changing Our World* (2000)

Författare: Kerry Kennedy

Projektansvarig Speak Truth To Power: John Heffernan

Projektledare Sverige: Kajsa Wiktorin och Katja Wahlström

Redaktör: Kajsa Wiktorin

Texten är bearbetad och omarbetad av Mats Andersson och Ludvig Myrenberg för att följa den svenska läroplanen

© Text Kerry Kennedy

Grafisk form: Jennifer Kakaletis och Conny Lindström

Projektet genomförs med stöd från Svenska PostkodLotteriet.

- **Besök vår svenska hemsida:** rfkhumanrights.fryshuset.se
- **Besök RFK Human Rights hemsida:** rfkhumanrights.org/sweden
- **Följ oss på Twitter:** [@STTP_Sweden](https://twitter.com/STTP_Sweden)
- **Följ oss på Instagram:** [rfksweden](https://www.instagram.com/rfksweden)
- **Lägg till oss på Facebook:** [SpeakTruthToPower](https://www.facebook.com/SpeakTruthToPower)
- **Se klipp på YouTube:** [youtube.com/RFKHumanrightsComm](https://www.youtube.com/RFKHumanrightsComm)

WASHINGTON

1300 19th St, NW
Suite 750
Washington, DC 20036
Phone: 202.463.7575
Fax: 202.463.6606
rfkhumanrights.org

NEW YORK

515 Madison Avenue
Suite 718
New York, NY 10022
Phone: 917.284.6355
Fax: 347.426.2201
RFKCenter.org

EUROPE

Via Ghibellina 12/a
50122 Firenze, Italia
Phone: +39.055.5389250
Fax: +39.055.5383602
www.rfkennedyeurope.org

SWEDEN

Speak Truth To Power at Fryshuset
Mårtendalsgatan 2-8
120 30 Stockholm, Sweden
Phone: +46.8.6917600
rfkhumanrights.fryshuset.se